

PHILOLOGICAL SCIENCES

CONCERNING THE MECHANISM OF FORMATION OF ENGLISH NEOLOGISMS AND THEIR ADEQUATE TRANSLATION

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕХАНІЗМ УТВОРЕННЯ АНГЛОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХ АДЕКВАТНИЙ ПЕРЕКЛАД

Yuliia Mykhailichenko¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-379-8-16>

Кожна мова перебуває в стані перманентного розвитку. Причому періоди її тривалого еволюційного розвитку часом змінюються на більш інтенсивні, близькі до революційних.

Останнім часом, у зв'язку з бурхливим розвитком комп'ютерних технологій і вдосконаленням глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, в англомовних країнах активно триває процес утворення нових слів.

Неологізми (від грець. *neos* – «новий», *logos* – «слово») з'являються в мові, по-перше, як власне новотворення – шляхом словотворення на основі наявних у даній мові морфем, переосмислення слова та лексикалізації словосполучення, по-друге, як відносні новотворення – внаслідок запозичення мовних одиниць з інших мов та переходу їх до загальнонародної мови з вузько спеціалізованих сфер.

Метою даної публікації є розгляд деяких аспектів формування й особливостей підходу до найбільш адекватного перекладу неологізмів, насамперед, англомовних абревіатур та інших скорочень.

Актуальність теми визначається, з одного боку, зростаючою роллю неологізмів у збагаченні словникової бази англійської мови, з іншого – гострою потребою пошуку шляхів найбільш адекватного тлумачення їх сутності та способів перекладу або ж передачі українською мовою. Переклад скорочень та абревіатур завжди був актуальною темою для вивчення, але протягом останніх десятиліть йому приділяється особлива увага. Саме цей аспект посідає значне місце серед актуальних проблем сучасної вітчизняної лексикології, стає предметом досліджень науковців.

---

¹ Kyiv University of Culture, Ukraine

Проблеми скорочених лексичних одиниць як специфічного явища раціоналізації мовленнєвої діяльності та оптимізації мовотворчих процесів привертала увагу багатьох науковців, а саме: Д. І. Алексєєвої, Є. П. Волошина, О. М. Медвідя, Р. І. Могилевського, В. Г. Павлова, О. В. Палюха, Т. В. Пайлза, В. Н. Ричкова, М. М. Сєгалья, Л. М. Чумака, Л. О. Шеляховського та ін.

Загальновідомо, що скорочення слів є одним з найпоширеніших видів економії мовних ресурсів і має на меті максимальну компресію інформації на лексичному рівні. У результаті скорочення ціле замінюється частиною, що його репрезентує. Причому термінологія вузькоспеціальної лексики, в силу постійного її розвитку та поступового втрачання суто галузевого характеру, разом з переходом до побутово-розмовної та загальнолітературної мови залишається об'єктом досліджень вітчизняних мовознавців.

В англійській мові останнім часом поширена практика лаконізації багатоскладових лексичних одиниць і фраз номінативного характеру. Це полегшує запам'ятовування довгих назв без потреби їх розгортання та пояснення. Механізми скорочення відіграють домінуючу роль у процесі утворення редукованих форм, які виконують функцію більш раціональних субститутів багатоскладових слів. Таки ж механізми діють при формуванні аббревіатур (від лат. *abbrevio* – скорочую) та акронімів (від грець. *ἀκροσ* – «найвищий, крайній» та *ὄνυμος* – «ім'я»), складно-скорочених слів різного типу. Тож вважається, що в такий спосіб нова лексична одиниця не утворюється, а фактично виникає тільки особлива її лаконічна форма, яка адекватно абсорбує в себе значення змісту всіх вихідних одиниць.

В англійській мові, питомі слова якої є переважно однодвоскладовими, особливо часто підлягають скороченню багатоскладові слова, тому складові аббревіатури (*clippings*) є також надзвичайно поширеним типом словотворення. При цьому може скорочуватися будь-яка частина слова. Тип скорочення, який передбачає збереження початкового складу слова при опущенні кінцевого, називається апокопою (від грець. *απο* – від, і *κορτείν* – різати) [1, с. 47].

У сучасній комп'ютерній термінології, наприклад, фахівці використовують значну кількість таких англійських скорочень. Скорочення може складатися з двох компонентів: *PIXEL* (*picture element*), *VOCODER* (*voice coder*), трьох: *CDI* (*Customer Data Integration*), *CMC* (*Computer-mediated Communication*), *CPC* (*cost-per-click*), *CRM* (*Customer Relationship Management*), чотирьох: *IMHO* (*In My Humble Opinion*), *BWTP* (*Business Web Transaction Processing*), *OMAP* (*Open Multimedia Applications Protocol*), або ж п'яти компонентів: *EPRoM* – (*Erasable Programmable Read-Only Memory*), *SWIFT* (*Society for Worldwide Interbank Financial*

Telecommunication). Скорочення, які складаються з п'яти компонентів, навіть у спеціалізованій літературі зустрічаються дуже рідко.

За визначенням скорочення є ширшим поняттям, ніж акронім або аббревіатура. Скорочення – це такий спосіб словотвору, сутність якого у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним змістом. Скорочення прийнято класифікувати (за способом реалізації в мовленні) на лексичні й графічні. До лексичних відносять усічені слова (*clipped or stump words*) й акроніми (*initial words or acronyms*). Скорочуватися можуть будь-які фрагменти слова, незалежно від морфемних меж.

Абревіатура (від лат. *abbreviatio* – скорочую, стислий) – це складно-скорочені слова, утворені шляхом аббревіації з перших літер або з інших частин слів, які входять до складу назви чи поняття та уживаються в усному мовленні та писемному написанні. Літерні (ініціальні) аббревіатури складаються з початкових літер, звукові – з початкових звуків, складові – з початкових складів кожного слова словосполучення. Крім того, існують також так звані мішані або складні аббревіатури, в яких органічно поєднані початкова частина першого слова і ціле друге, або ж початок першого слова та кінець останнього. Аббревіатури називають також акронімами.

Щодо змісту дефініції «акронім» у фахівців існують різні погляди. За одними так називають будь-які слова, складені з перших букв чи частин слів у словосполученні, що скорочується, за іншими – лише такі, що вимовляються як цілісні слова, а не як послідовність назв букв.

Акроніми бувають декількох видів: звукові (створені з початкових слів базового словосполучення), буквено-звукові (утворені частково з назв початкових букв, частково з початкових звуків слів словосполучення), бекроніми (їх іноді застосовують у мнемоніці з метою полегшити запам'ятовування вихідного слова) та рекурсивні (розшифрування яких, як правило, включає і саму аббревіатуру) [2, с. 223].

Як свідчить практика, найбільш адекватна передача англійських скорочень може здійснюватись таким чином:

- повним запозиченням англійського скорочення і відображенням латинськими літерами. Такий засіб широко використовується для передачі номенклатурних позначень. Наприклад, DVD – digital video disk (цифровий відеодиск), в українській мові може бути переданий як DVD;
- транслітерацією. Наприклад, скорочення NATO (North Atlantic Treaty Organization) організація Північноатлантичного Договору українською мовою передається як НАТО;
- транскрибуванням. Наприклад, скорочення VDS (Virtual Disk Service), служба віртуальних дисків або служба ВДС;

– звуко-літерним транскрибуванням. Наприклад, аббревіатура BBC – British Broadcasting Corporation (Британська радіомовна корпорація) передається українською мовою як Бі-Бі-Сі;

– перекладу та транскрибування. Наприклад, UNICODE (universal code – універсальне кодування) передається українською мовою як Юнікод;

– перекладом повної форми і створенням на його основі відповідного українського скорочення. Цей спосіб полягає в перекладі кореляту англійського скорочення і створенні на базі перекладу відповідно до закономірностей української абрєвіації нового скорочення в українській мові. Наприклад, LSI – (large scale integral – велика інтегральна схема) – ВІС.

Шляхом експлікації або описового перекладу. Наприклад, CSMA/CA – Carrier Sense Multiple Access/collision Avoidance (колективний доступ за контролем носіїв інформації та вилученням конфліктів).

Але в деяких випадках переклад абрєвіатур може значно ускладнюватися через те, що різні за змістом скорочення мають цілком ідентичне написання. Наприклад: DC (direct current) – постійний струм, DC (Direct Connect) – клієнт для мережі Direct Connect (пряме з'єднання), DC (District of Columbia) – Федеральний округ Колумбія (США); AM (air mail) – повітряна пошта, AM (Automated Mathematician) – одна з перших систем штучного інтелекту, AM (Associate Member) – член-кореспондент, AM (Aston Martin) – назва фірми, AM (Armenia) – Армєнія; BC (British Council), BC (Before Christ) – до народження Христа, до нашої ери, BC (British Columbia) – Британська Колумбія, BC (basic calculator) – інтерактивний інтерпретатор тощо.

Під час перекладу таких абрєвіатур визначальним фактором, звичайно, може бути лише контекст оригіналу [3, с. 249].

Інколи трапляється так, що те або інше скорочення є ще маловідомими неологізмами. У такому випадку перекладачу доцільно зробити декілька речей. Крім того, що необхідно подати скорочений переклад неологізму, треба також повністю розшифрувати його мовою першоджерела. Таке розшифрування може бути застосоване при першому вживанні скорочення, а саме скорочення необхідно взяти в дужки, щоб надалі у тексті вживати саме його, а не розшифрований варіант. Іноді скорочений переклад вживається при першому згадуванні, а його пояснення подається у виносці.

Широко вживаються також і неабрєвіатурні скорочення.

Наведені вище приклади демонструють, що в сучасній англійській мові особливо часто підлягають скороченню багатоскладові лексичні одиниці і фрази номінативного характеру.

Механізм скорочень відіграє провідну роль у формотворенні редукованих варіантів існуючих у мові слів та фраз, тому одним із способів вирішення проблем, що виникають у практиків з правильним їх розшифруванням та передачею в мові перекладу, є складання і своєчасне поновлення тематичних англо-українських тлумачних словників.

Здійснений нами теоретичний огляд показав, що одним з найбільш розповсюдженим засобом перекладу абревіатур і скорочень, які вживаються у текстах публіцистичного стилю, за англо-українським словником (за загальною редакцією Є. І. Гороть) є експлікація, тобто повний переклад, при якому не лише розшифровується скорочення, але й дається його пояснення. Але такий підхід, підкреслимо, варто використовувати лише при перекладі суспільно-політичної літератури. Технічна і спеціалізована потребують особливого підходу.

Список використаних джерел:

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова книга, 2003. 160 с.
2. Куц Е. О. Англійські політичні неологізми як перекладацька проблема. *Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. пр.* / М-во освіти і науки України, Київ. нац. лінгв. ун-т. / Вип. 25 / відп. Ред. Н. М. Корбозерова. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2010. С. 220–228.
3. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської літератури на українську мову. Київ : Політична думка, 1997. 300 с.